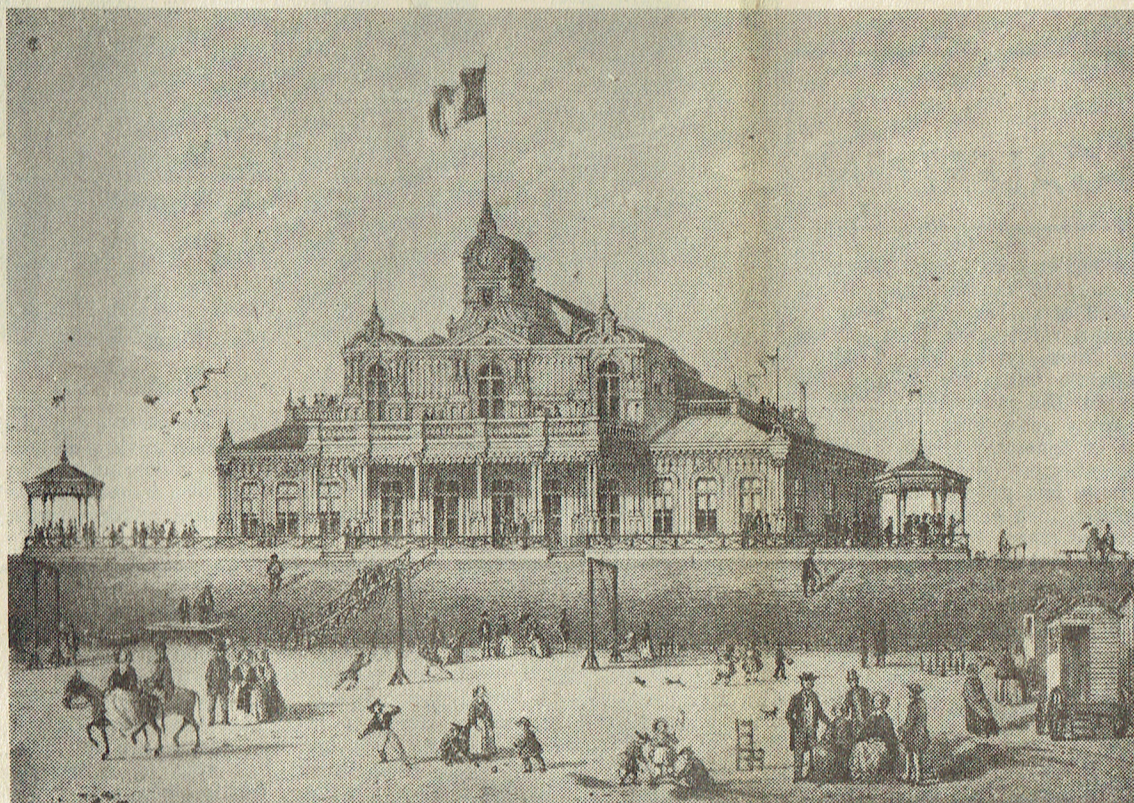

Een eeuw Oostends Kursaal

(1)

Louis Vanden Abeele was de oprichter van het eerste houten kursaalgebouw dat in 1851 op de Oostendse stadswallen werd opgericht

Met de aanvang van het hoogseizoen vangt ook de eigenlijke eeuwfeestviering van het Oostends kursaal aan. Een festival dat met nostalgie de lichte feesttoets bespeelt en terzelvertijd terugblijkt naar Oostende's glorie-tijd als West-Europa's meest beroemde badstad. Dit Oostendse eeuwfeest wil « De Zeewacht » op haar manier vieren: met een reeks artikels over de kursaal-geschiedenis, boeiend geïllustreerd met wat wij hierover nog aan oude gravures en fotomateriaal hebben kunnen vinden. De dokumentatie zelf hebben wij gretig geput uit de artikelenreeks die Polydore Verscheuren — ook al zo'n oude Oostendenaar! — hierover reeds publiceerde bij konfrater « Le Courrier du Littoral ». En om de zaak rond te maken doen wij een beroep op onze niet meer zo jonge lezers voor de rubriek « Kursaal-souvenirs » waarin wij hen zelf herinneringen laten ophalen over het Rijkje Vervlogen Kursaallevens. Maar dat vertellen we u dan in een apart kaderstukje op deze bladzijde.

Dat was het eerste Oostends kursaal dat in 1851 ter hoogte van de Vlaanderenhelling op de stadswallen opgericht werd. Een houten gebouwtje dat met een brug overheen de wal moest worden bereikt. Het was uitneembaar en werd later verkocht aan de Franse badstad Saint Mâlo waar het tot mei 1940 heeft gestaan. Hierin is het eerste kursaallevens ontstaan dat al vlug een grote bloei kende en dat tot uitbreiding noopte. Alles was te danken aan het privé-initiatief maar het Oostends stadsbestuur van destijds haakte dadelijk in en besefte maar al te goed welke enorme troef dit was voor de snel ontluikende badstad. Gelukkig maar dat de eerste exploitant, de h. Louis Vanden Abeele, ervoor zorgde dat het kursaal na hem in Oostendse handen bleef

van de militaire overheid de toelating gekregen om op de wallen een houten gebouwtje op te richten. Hij zou zijn fortuin riskeren om Oostende haar kursaal te geven en toen hij ter gelegenheid van de ouverture een banket aanbood aan het schepenkollege sprak de toenmalige burgemeester hem toe met de intussen profestisch gebleken woorden: « Ik weet dat u onbegrepen bent door de plaatselijke bevolking maar er komt een dag dat Oostende zal begrijpen dat het u dankbaarheid verschuldigd is ».

werpen en Luik spektakels inrichtte die kwam voorstellen om de exploitatie van het kursaal over te nemen maar mijnheer Vanden Abeele wou uitdrukkelijk dat de opvolging in handen van een Oostendenaar zou komen. In oktober viel hij ziek maar herstelde toch weer. Hij begreep echter dat hij er zelf niet kon mee doorgaan en hij riep de burgemeester bij zich om uit te leggen dat hij zijn kursaal in

minister van Financiën die we vond dat Oostende een kursaal nodig had maar die toch erg skeptisch stond tegenover de uitbouw van het initiatief. De overheid maakte het trouwens de exploitant niet gemakkelijk en stelde keiharde voorwaarden: de huur van het terrein werd gebracht van 1,50 goudfranken op 4 per vierkante meter. Het kursaalgebouw moest vergroot worden, zelfs tot het dubbel van de oorspronkelijke oppervlakte. Het moest een grondige kuis- en herstelbeurt krijgen en de

Mijnheer Jean was heer en meester in zijn kursaal. Hij stelde de programma's samen, zelfs deze van zijn orkest. Op zaterdag en zondag liet hij beroemde zangvedetten optreden en de vrijdag was gewijd aan een klassiek concert. Hij organiseerde ook voor de kinderen strandspelen die hij met mooie prijzen begiftigde. Zoals dat ook al gebruikelijk was in de tijd van mijnheer Vandenabeele speelde men, onder het waakzaam oog van politieagenten in burger, roulette en baccarat. En aangezien alles eerlijk verliep en niemand ooit reklameerde was daartegen geen bezwaar. Mijnheer Jean toonde zich trouwens een uitstekend Oostendenaar door altijd de voorkeur te geven aan personeel uit eigen stad. Hij stichtte ook een leeszaal waar Belgische en buitenlandse kranten ter beschikking lagen. In volle hoogseizoen organiseerde hij twee concerten waarvan de opbrengst ten goede kwam aan plaatselijke liefdadigheidswerken. Hij sloot ook een akkoord met de Oostendse Maatschappij der paardenwedrennen die toen nog opereerde op het plein aan de Vuurtoren, met de afspraak elkaar onderling geen concurrentie aan te doen.

Nooit vroeg hij de stad Oostende ook maar één cent aan financiële

Koning Leopold I kwam in het eerste kursaal vaak voorname vrienden ontmoeten tijdens een concert. Op gala's was hij in groot uniform, maar soms kwam hij ook zomaar in burgerpak tussen de voorname bezoekers zitten.

tussenkomst en steeds betaalde hij de staat alle huurgelden en taksen die hij verschuldigd was. Intussen had Spa reeds aan Oostende een reputatie van vakantieoord verloren. De mooiste dagen van het eerste Oostends Kursaal situeerden zich dan ook op de avonden van 15 en 16 augustus 1874 voor de eerste maal moest men er bij gebrek aan plaatsen volk weigeren! Op het programma stonden vijf van de meest beroemde vedetten van dat ogenblik: Cremento van de Opera van Milaan, von Friesche (Berlijn), Wells (Londen), Emmanuël (Madrid) en Victor Scholens (Wenen). In de zaal zaten heel wat buitenlandse prinses en alle perslui waren één en al lofzang over deze concerten.

Mijnheer Jean was dus zeker één van de allereerste Oostendenaars die de ware roeping van zijn stad begrepen had. Hij besefte ook dat stad zich naar de Westkant moest uitbreiden en hij zal het wel geweest zijn die zijn familie ertoe aanzette terreinen aan te kopen aan de Westkant van de wallen naar de zeekant toe.

De twee eerste kursaalexploitanten verdienen dan ook uit de vervetelheid te worden gered. En ja, zowel de oosthelling als de west-

Kursaal-souvenirs

Toen wij deze historische kursaalgeschiedenis gingen herschrijven kwam bij ons de gedachte op: waarom zouden we er ook onze lezers zelf niet bij betrekken?... Vooral de oudere Oostendenaars moeten toch nog heel wat anekdotische herinneringen hebben aan het vervlogen kursaallevens? De tijd toen zij zelf de concerten gingen bijwonen, de jaren dat velen er terwerkgesteld waren, de muzikanten die er de meest beroemde artiesten hebben begeleid. Veel van die souvenirs werden wellicht vaak verteld maar nooit neergeschreven. Dat laatste is eigenlijk ons werk. Daarom dit voorstel aan onze niet meer zo jonge lezers: zet bijna vergeten kursaalherinneringen, vervaagde belevissen en anekdoten eens op papier en stuur ze ons. We gaan er tijdens de komende maanden deze rubriek meer stofferen.

Eugène Isaye was één van de grote virtuozen uit deze tijd. Hij oogstte hier bij prins en mondaine elite enorme bijval.

Eigenlijk liggen we wat overhoop met dat eeuwfeest want dat had al 25 jaar eerder moeten gevierd worden. Het eerste Oostends kursaal werd immers in 1851 opgericht op de oude stadswallen. Het was echter nog een demontabel gebouw dat voor de noodwendigheden van het seizoen kon worden geplaatst of weggenomen. Een bescheiden begin voor een instelling die Oostende's roem en leed zou schrijven in de daaropvolgende decennia.

Een privé-initiatief

Die eerste uitneembare kursaalstond tegenover de Vlaanderenhelling en haar oprichting was te danken aan het initiatief van de h. Louis Vanden Abeele, een Oostendenaar die later te Antwerpen overleed maar toch op het kerkhof aan de Nieuwpoortsesteenweg alhier werd bijgezet. Die man had

van de militaire overheid de toelating gekregen om op de wallen een houten gebouwtje op te richten. Hij zou zijn fortuin riskeren om Oostende haar kursaal te geven en toen hij ter gelegenheid van de ouverture een banket aanbood aan het schepkollege sprak de toenmalige burgemeester hem toe met de intussen profestisch gebleken woorden: «Ik weet dat u onbegrepen bent door de plaatselijke bevolking maar er komt een dag dat Oostende zal begrijpen dat het u dankbaarheid verschuldigd is».

Mijnheer Vanden Abeele had voor die grote openingsdag en tevens voor het vele seizoen het orkest van Mayence onder leiding van dirigent Schmeer gekontrakteerd. Koning Leopold I had er aan gehouden dit concert bij te wonen in gezelschap van zijn vleugeladjutant, beide in groot ornaat. Ook de minister van Binnenlandse zaken was er en in een toespraak legde hij de nadruk op het belang dat Oostende kon hebben bij de oprichting van een kursaal. Leopold I kwam 's avonds nog eens terug, uit pure nieuwsgierigheid om ook het bal bij te wonen. Hij ontmoette er één van zijn oude Londense vrienden, Lord Somerset, en zat er lange tijd gezellig te keuvelen. Tijdens het seizoen kwam hij nog dikwijls terug om er concerten bij te wonen of er te genieten van een balletavond. Eens deed hij dit in gezelschap van zijn nicht, koningin Victoria van Engeland. Zij verbleef toen enkele dagen in het koninklijk paleis in de Langestraat.

Mijnheer Vanden Abeele mocht zich echt in de handen wrijven: de Belgische én buitenlandse pers schreef erg lovend over dit eerste kursaaljaar en de verwachtingen van de stichter werden dan ook ruimschoots overtroffen. In de daaropvolgende jaren zou hij enkel vooruitgang vaststellen. Er was zelfs een groep die in Brussel, Ant-

was voor de snel ontluikende baadstad. Gelukkig was de eerste exploitant, de h. Louis Vanden Abeele, ervoor zorgde dat het kursaal na hem in Oostendse handen bleef

werpen en Luik spektakels inrichtte die kwam voorstellen om de exploitatie van het kursaal over te nemen maar mijnheer Vanden Abeele wou uitdrukkelijk dat de opvolging in handen van een Oostendenaar zou komen. In oktober viel hij ziek maar herstelde toch weer. Hij begreep echter dat hij er zelf niet kon mee doorgaan en hij riep de burgemeester bij zich om uit te leggen dat hij zijn kursaal in

Burgemeester Henri Serruys I die rond 1860 de Oostendse brouwerszoon Gabriël Jean als opvolger van de h. Louis Vandenabeele voorstelde: een man die er echt iets van maken zou!

Oostendse handen wou doen overgaan en dat hij desnoods de deuren zou sluiten indien dit niet het geval zou zijn.

— Ik ken misschien de man die u nodig hebt, antwoordde de burgemeester hem. Ik kan u echter nu zijn naam niet zeggen. Kom mij volgende week eens opzoeken.

Enkele dagen nadien stelde burgemeester Henri Serruys I hem de h. Gabriël Jean voor, zoon van de rijke brouwersfamilie op 'het Hazegras. De discussie duurde drie uur en speelde zich af in het restaurant «Panier d'Or» te Brugge. Na het zakendiner was een oplossing gevonden.

De heer Jean was wel degelijk een Oostendenaar van geboorte, zoon van Auguste Jean wiens vader van Franse afkomst was. De familie Jean had de faam zere rijk te zijn: zij bezat talrijke café's op de meest goed geplaatste hoeken van de stad. Het was deze familie die in 1832 de «Crédit Ostendais» stichtte. De Oostendenaars noemden het liever «De Bank van de familie Jean». Diezelfde bank werd pas een paar jaar geleden door de Bank Lambert overgenomen en is nu sinds 1 juli de Bank Brussel Lambert geworden.

Pas na een tweede zakendiner, ditmaal in «Le Rocher de Cancale» te Gent, werd het akkoord definitief ondertekend. Dit alles geschiedde in ruggespraak met de

minister van Financiën die wel vond dat Oostende een kursaal nodig had maar die toch erg sceptisch stond tegenover de uitbouw van het initiatief. De overheid maakte het trouwens de exploitant niet gemakkelijk en stelde keiharde voorwaarden: de huur van het terrein werd gebracht van 1,50 goudfranken op 4 per vierkante meter. Het kursaalgebouw moest vergroot worden, zelfs tot het dubbel van de oorspronkelijke oppervlakte. Het moest een grondige kuis- en herstelbeurt krijgen en de meubilering moest vervuldigd worden. Maar mijnheer Jean zag het zelf veel groter. Hij verdriedubbelde bijna de oppervlakte en richtte op de binnenkoer van het gebouw een kiosk op om er 's zondags concerten te laten geven door harmonies en fanfares uit het Vlaamse land en zelfs uit Noord-Frankrijk. Dat was eigenlijk het begin van het Permanent Festival dat later een Oostendse traditie zou worden. De café's van de middestad en vooral van het Hazegras zouden er wel bij varen.

Duivel-doet-al

In die tijd zou zeker geen enkele Oostendenaar het gewaagd hebben zijn geld te wagen in een zo riskante onderneming. Mijnheer Jean deed het echter met volle overgave. Hij was van 's morgens vroeg tot 's avonds laat ter plaatse om de werken van nabij te volgen. Hij trok zich hierbij de ietwat schampere glimlach van de doorsnee-Oostendenaar niet aan.

Zoals zijn voorganger voerde hij ook een overvloedige publiciteit in de Brusselse bladen en ook in de provinciekranen en zelfs in Londense en Berlijnse uitgaven. Hij besloot ook een Belgisch symfonieorkest op te richten waarvoor hij de muzikanten zou rekruteren uit de Oostendse muziekschool aan de Witte Nonnenstraat en uit de konservatoria van Gent en Brussel. Een seizoen lang was de beroemde Eugène Isaye de eerste viool en hij was het ook die de eerste stoot zou geven aan wat later als het «Groot Symphonieorkest van het Oostends kursaal» wereldvermaardheid zou krijgen. De leiding over deze eerste symphonie zou worden toevertrouwd aan meester Duham.

Plechtige heropening in 1864

De plechtige heropening van het tweede Oostends kursaal ging met grote plecht door op 29 juni 1864. Het was een echte triomf voor de nieuwe exploitant en de burgemeester had echt geen woorden genoeg om hem hiervoor te feliciteren. De heer Vanden Abeele was voor die gelegenheid speciaal uit Antwerpen naar Oostende afgereisd om het event zeker niet te missen.

«...nog niet wat anekdotische herinneringen hebben aan het vervlogen kursaalleven? De tijd toen zij zelf de concerten gingen bijwonen, de jaren dat velen er terwerkgesteld waren, de muzikanten die er de meest beroemde artiesten hebben begeleid. Veel van die souvenirs werden wellicht vaak verteld maar nooit neergeschreven. Dat laatste is eigenlijk ons werk. Daarom dit voorstel aan onze niet meer zo jonge lezers: zet bijna vergeten kursaalherinneringen, vervaagde belevenissen en anekdoten eens op papier en stuur ze ons. We gaan er tijdens de komende maanden deze rubriek meer stofferen. Ook oude foto's, documenten, Kursaalprogramma's, stellen wij zeer op prijs. En gaat het schrijven wellicht niet meer zo best, dat geeft niet: op uw verzoek komen we (met bandopnemer) zelf bij u op bezoek en dan kun je het ons allemaal zo vertellen. Doe je mee, Oostendenaars uit de Gouden Jaren?»

drid) en Victor Scholten (Wenen). In de zaal zaten heel wat buitenlandse prins en alle perslui waren één en al lofzang over deze concerten.

Mijnheer Jean was dus zeker één van de allereerste Oostendenaars die de ware roeping van zijn stad begrepen had. Hij besefte ook dat stad zich naar de Westkant moest uitbreiden en hij zal het wel geweest zijn die zijn familie ertoe aanzette terreinen aan te kopen aan de Westkant van de wallen naar de zeekant toe.

De twee eerste kursaalexploitanten verdienen dan ook uit de vergetelheid te worden gered. En ja, zowel de oosthelling als de westhelling rondom het kursaal hebben nog steeds geen echte naam. Waarom zouden wij ze, ter gelegenheid van dit eeuwfeestjaar niet de Louis Vanden Abeelehelling en de Luc Jehanhelling noemen? Als dit officieel zou gebeuren op het einde van het zomerfestival '75 dan zou dit een waardig hommage zijn aan twee pioniers uit onze kursaalgeschiedenis.

Jo DEENSEN

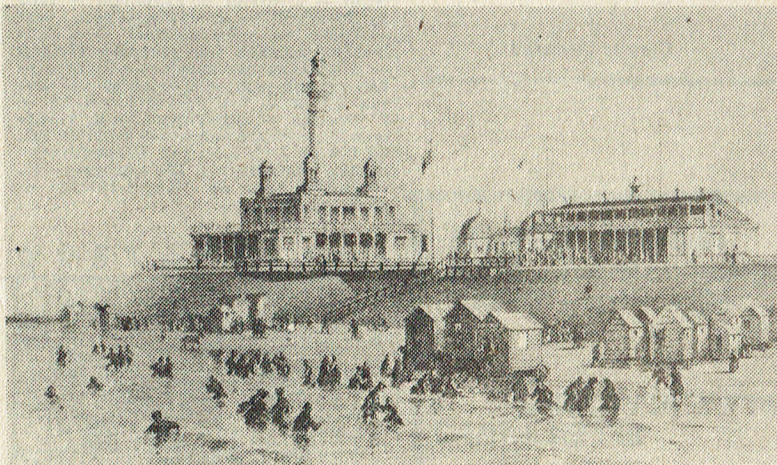

De gevierde dirigent Périer die in de eerste jaren van het Oostends kursaal een graaggeziene gast was. De karikaturist uit die dagen schreef erbij: «Hij legt heel zijn ziel in zijn kunst om ons het oor te strelen en dat geluk doet hem de neusvleugels trillen...»

Volgende week:

«Honderd jaar geleden reeds zette kursaalzaak Oostende in beroering»

• Boeiend vervolg in onze Kursaalretrospektieve

De vroege voorloper van ons kursaal, het gebouwtje rondom de Vuurtoren tegenover de Vlaanderenhelling (tijdens de tweede wereldoorlog verdwenen). Dit heette de «Cercle du phare»: een verbruiksalon waar ook concerten werden gegeven. De bureau van de Cercle du phare waren in de Cirkelstraat gelegen die trouwens hieraan haar naam ontleende. Later is het gebouw rond de Vuurtoren weer afgebroken maar toen bleefde ons kursaal al haar glorierijdperk.